

TÍTOL Les biblioteques particulars contemporànies a Catalunya en el context bibliotecari

RESUM DESCRIPTIU

Català

Les biblioteques particulars ajuden el seu posseïdor en la formació, la recerca, la creació o el lleure. El seu nombre ha augmentat significativament gràcies al progrés econòmic, social, educatiu i cultural de les darreres dècades, i en conseqüència les ofertes de donació a institucions. En determinades èpoques, l'ingrés de col·leccions particulars ha permès recuperar obres i edicions inexistents a la xarxa bibliotecària. Actualment, les polítiques culturals i educatives han progressat i ofereixen serveis bibliotecaris de qualitat. Les biblioteques particulars de llibres corrents tenen un percentatge elevat de llibres ja existents a la xarxa bibliotecària i per això cal avaluar la singularitat de cada oferta. En aquesta comunicació s'exposen alguns exemples de la Biblioteca de Catalunya, tendències d'altres biblioteques nacionals i els resultats d'una enquesta realitzada entre el col·lectiu literari, acadèmic i col·leccionista. En conclusió, cal difondre de forma més efectiva els criteris de selecció de les institucions i potenciar el treball conjunt entre tots els actors per conservar el patrimoni bibliogràfic de forma segura i sostenible.

Castellà

Las bibliotecas particulares ayudan a su poseedor en la formación, la investigación, la creación o el ocio. Su número ha aumentado significativamente gracias al progreso económico, social, educativo y cultural de las últimas décadas y en consecuencia las ofertas de donación a instituciones. En determinadas épocas, el ingreso de colecciones particulares ha permitido recuperar obras y ediciones inexistentes en la red bibliotecaria. Actualmente, las políticas culturales y educativas han progresado y ofrecen servicios de calidad. Las bibliotecas particulares de libros corrientes tienen un porcentaje elevado de libros ya existents en la red bibliotecaria y por eso hay que evaluar la singularidad de cada oferta. En esta comunicación se exponen algunos ejemplos de la Biblioteca de Cataluña, tendencias de otras bibliotecas nacionales y los resultados de una encuesta realizada entre el colectivo literario, académico y coleccionista. En conclusión, hay que difundir de forma más efectiva los criterios de selección de las instituciones y potenciar el trabajo conjunto entre todos los actores para conservar el patrimonio bibliográfico de forma segura y sostenible.

Anglès

Private libraries help their owner in training, research, creation or leisure. Numbers have increased significantly thanks to the economic, social, educational and cultural progress of the last decades, as well as the donation of offers to libraries. In certain periods of time, the acquisition of private collections has allowed the recovery of non-existent works and editions in the library network. Currently, the progress of the library collections development policies, the increase collaborative management, the lack of resources and the growth of offers require an extreme evaluation of the uniqueness of the offers. In the following study, I present some examples from the National Library of Catalonia, trends from other national libraries and the results of a survey carried out among the literary, academic and collector community. In conclusion, the selection policies of institutions must be communicated more effectively and collaborative work between all actors must be promoted to preserve bibliographic heritage in a safe and sustainable manner.

PARAULES CLAU

Biblioteques particulars, col·leccionisme, bibliofília, patrimoni bibliogràfic, desenvolupament de la col·lecció.

Bibliotecas particulares, coleccionismo, bibliofilia, patrimonio bibliográfico, desarrollo de la colección.

Private libraries, Book Collecting, Bibliophilia, Bibliographic Heritage, Library Collection Development

AUTORS Núria Altarriba i Vigatà, directora de la Unitat Bibliogràfica de la Biblioteca de Catalunya

TEXT

1. Abast

Aquesta comunicació tracta de biblioteques particulars, és a dir, les que són creades, generades o mantingudes per una persona física –no jurídica– amb la finalitat de satisfer els seus interessos professionals o personals. L'abast cronològic de l'estudi se situa a partir de la segona meitat del segle XX i fins a l'actualitat. En relació a la tipologia documental es limita a monografies en suport paper.

Es descriurà el terme de biblioteca particular, els antecedents històrics, el context sociocultural a partir de la segona meitat del segle XX, les col·leccions bibliogràfiques públiques al segle XXI, les polítiques de desenvolupament de les col·leccions, els resultats d'un mostreig de col·leccions particulars obtinguts a través d'una enquesta i finalment es presenten algunes consideracions sobre les biblioteques particulars i el seu ingrés a les col·leccions públiques.

2. Definició

S'ha elegit el concepte biblioteca particular, en comptes de biblioteca personal o privada, d'acord amb les fonts professionals. José Martínez de Sousa¹ recull entre les accepcions del terme biblioteca: "Colección de obras que pertenecen o pertenecieron a una persona: *Biblioteca Menéndez Pidal*". Recopila els conceptes² "biblioteca doméstica" i "biblioteca particular"; ambdós remetent a "biblioteca privada" que defineix així: "Biblioteca formada por una persona para su uso exclusivo, o por una sociedad, empresa, entidad pública o asociación para uso de sus miembros. (También se llama biblioteca doméstica, biblioteca particular, colección particular, colección privada)." Dona la traducció a l'anglès: "personal library, private library". Martínez de Sousa no té cap entrada ni menció pel concepte biblioteca personal, fórmula que també aplica a "archivo particular" que deriva cap a "archivo privado"³. Luis García Ejarque⁴ defineix "biblioteca privada" com "aquella que una persona física o jurídica dedica a cubrir sus propias necesidades", i equipara aquest terme als conceptes personal o particular, tractant-los com a sinònims, i per tant, les entrades "biblioteca particular" i "biblioteca personal" condueixen cap a "biblioteca privada". En canvi, manté tres entrades per "archivo particular / archivo personal / archivo privado". L'autor incorpora el concepte "biblioteca doméstica" que l'equipara a biblioteca de la llar o familiar. La *Llista d'encapçalaments de matèria en català* (LEMAC)⁵, accepta el terme "biblioteques privades", mentre "biblioteques particulars" és un terme no acceptat, i menciona "bibliòfils" com a terme relacionat. Permet la possibilitat d'utilitzar l'encapçalament "Biblioteca" sota noms d'entitats, noms de persona, noms de família i escriptors. En l'àmbit dels arxius empra només el terme "arxius privats"; així "arxius personals" i "arxius particulars" són

¹ Martínez de Sousa, José. *Diccionario de bibliología y ciencias afines*. 3ª ed., muy aumentada. Gijón: Ediciones Trea, S.L., 2004.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*.

⁴ García Ejarque, Luis. *Diccionario del archivero-bibliotecario*. Gijón: Ediciones Trea, 2000.

⁵ *Llista d'encapçalaments de matèria en català*. Biblioteca de Catalunya. © 2009. Disponible en línia: <<http://www.bnc.cat/lemac/registres/fitxa/7776/1/595/11890>>. [Consulta: 20 desembre 2019].

adreçats cap al terme acceptat. També és permesa la subdivisió “arxiu” sota noms de persona.

Lingüísticament, els termes “privat”, “particular” i “personal”, comparteixen el sentit de pertinença, és a dir, propi de cada individu, tot i que el mot “privat” inclou les entitats. El terme “personal” té una accepció més vinculada a la persona en ella mateixa, més enllà de la propietat física.

Amb la finalitat d'aglutinar casuístiques s'ha decidit emprar finalment el concepte biblioteca particular, i biblioteca privada, perquè inclou biblioteques d'entitats, i en comptes de biblioteca personal, perquè no queda recollida a les fonts professionals.

3. Antecedents històrics fins a la segona meitat del segle XX

Les primeres biblioteques privades o particulars provenien de figures de l'entorn poderós, de la cort i l'estament religiós, ja fos en el món antic, clàssic, medieval o modern. En l'àmbit català, les primeres biblioteques es troben cap al segle X en els centres religiosos, més endavant en l'àmbit de la Cort i ja al segle XIII a les universitats. A partir del Renaixement cal fer referència a les biblioteques reunides per alguns humanistes destacats, com ara l'historiador Pere Miquel Carbonell (Barcelona 1434-1517), el polític Miquel Mai (Barcelona, s. XV- Madrid, m. 1546) o l'eclésiàstic i jurista Antoni Agustí i Albanell (Saragossa, 1517-Tarragona, 1586).

Les biblioteques formades per persones provinents de classe alta prenen embranzida a partir del segle XVIII. N'hi ha de rellevants, com ara, la del lloctinent de Catalunya Pere Antoni d'Aragó (Lucena, 1611- Madrid, 1690), la de l'erudit i noble Pau-Ignasi de Dalmases (Barcelona, 1670-1718), la del jurista Josep Finestres (Barcelona, 1688-Montfalcó, 1777), la biblioteca de la nissaga Salvador, naturalistes de Barcelona, que perdurà des d'inicis del segle XVII fins al segle XIX, o la de la família d'eclésiàstics Torres Amat, de Sallent (darrer terç del segle XVIII-primer meitat del segle XIX), entre altres.

Al segle XIX, la modernització de la impremta afavoreix el desenvolupament del sector editorial que culminarà al segle XX. Editors com Espasa, Salvat o el segell Montaner y Simón en foren precursors. Paral·lelament, l'interès per la investigació, pel col·leccionisme i pels llibres incrementa, i així es formen extraordinàries biblioteques particulars que esdevindran el nucli de grans institucions catalanes, per exemple la del polític i escriptor Víctor Balaguer (Barcelona, 1824-Madrid, 1901), el periodista i dramaturg Rossend Arús (Barcelona, 1844-1891), la de l'erudit Marian Aguiló (Palma de Mallorca, 1825-Barcelona, 1897) o la de Lambert Mata (ca. 1857-Barcelona, 1931), entre altres.

A les primeries del segle XX l'interès per la bibliofília erudita i pel llibre il·lustrat iniciats al segle XIX es materialitza amb la fundació a Barcelona d'entitats com la Societat Catalana de Bibliòfils, presidida pel polític i bibliòfil Pau Font de Rubinat (Reus, 1860-1948), amb membres com ara Antoni Rubió i Lluch (Valladolid, 1856-Barcelona, 1937), Isidre Bonsoms (Barcelona, 1849-Valldemossa, 1922) o Eduard Toda (Reus, 1855-Tarragona, 1941); també es crea l'Asociación d'Exlibristas Ibéricos, impulsada per Ramon Miquel i Planas (Barcelona, 1874-1950), membre a la vegada de la Societat Catalana de Bibliòfils. Aquestes entitats, juntament amb d'altres com ara l'Institut Català de les Arts Gràfiques, fundat el 1898 a Barcelona i el Centre de la Propietat Intel·lectual creat a Barcelona l'any 1900, impulsen la innovació del sector del llibre. La creació de l'Institut d'Estudis Catalans el 1907, l'establiment de la Mancomunitat de Catalunya el 1914, i un marc econòmic i cultural favorable fomenten la creació i circulació del llibre i la formació de grans

biblioteques particulars en l'àmbit de la societat benestant catalana. Isidre Bonsoms o Eduard Toda en són notables exemples.

El període de la Guerra Civil espanyola i el posterior franquisme provoquen una davallada important del progrés intel·lectual assolit en els temps precedents, per no mencionar la desfeta econòmica general o l'atac contra la cultura catalana. Tot i la manca de recursos, com el paper, un determinat sector editorial fou capaç de progressar. A partir dels anys seixanta la implantació de les reformes del conegut Pla d'Estabilització de 1959 donen els seus fruits i el sector del llibre esdevé potent comercialment tant a la península com a Hispanoamèrica, mercat conreat des de finals del segle XIX i principis del XX per grans cases editorials i que es mantingué fins als anys vuitanta. La indústria del llibre prosperà econòmicament durant la dictadura arran de les polítiques de protecció, i amb el temps fou també un canal innovador en pensament. En aquest context, les noves classes benestants mantenen l'interès pels llibres i creixen les biblioteques particulars.

3. Context cultural a partir de la segona meitat del segle XX

Dins d'un escenari d'avenç econòmic creixen noves generacions formades a la universitat. Són joves que valoren el llibre com a element d'estudi i de millora personal. Aquestes generacions en un context pròsper i de consum cultural, sobretot a partir de la instauració de la democràcia, generen grans biblioteques particulars. A Catalunya cal destacar la creació d'entitats com ara l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana (1978), o l'Associació de Joves Escriptors en Llengua Catalana (1980), que promouen la recuperació de la llengua i literatura catalana.

3.1. Producció editorial

Un dels factors a tenir presents és la producció editorial. Des dels anys seixanta les estadístiques existents, tot i les precaucions amb què cal interpretar-les, mostren una tendència de creixement general en la producció editorial. Prenent dades absolutes, l'any 1975 la producció de títols de llibres i fullets a l'Estat espanyol assoleix la xifra de 24.085⁶; l'any 2009 aquesta xifra es triplica (74.521), moment a partir del qual es visibilitza un descens (62.180 títols, l'any 2018). Cal tenir en compte els canvis que comporta l'aplicació de la nova Llei de dipòsit legal a partir de l'any 2011. Respecte dels títols en català, l'any 1982 es recompten 1.801 títols, mentre que l'any 2009 són 8.379 títols, i en canvi, l'any 2018 la xifra és més reduïda (4.866).

La producció editorial en català, segons apunta Manuel Llanas⁷, és de 865 títols l'any 1936 i aquesta xifra no es recupera fins el 1976 (855 títols). Durant els anys del franquisme les dades de la producció editorial s'han d'obtenir a través de l'*Anuario Estadístico de España*⁸, que informa del total de títols produïts per províncies, sense cap distinció per llengües. En el cas dels anys immediats de postguerra i de repressió contra el català tampoc aportaria moltes notícies, però sí a partir de finals dels cinquanta o seixanta. En conclusió, per obtenir indicadors de la producció editorial de Catalunya cal fer l'addició de les dades corresponents a les quatre províncies catalanes, i en relació a la producció en llengua catalana s'ha de recórrer a estudis específics. A partir de 1967

⁶ *Anuario estadístico de España*. Madrid: Instituto Nacional de Estadística, [1859]-. Disponible en línia a través de la base de dades INEhistoria <<https://www.ine.es/inebaseweb/25687.do>>.

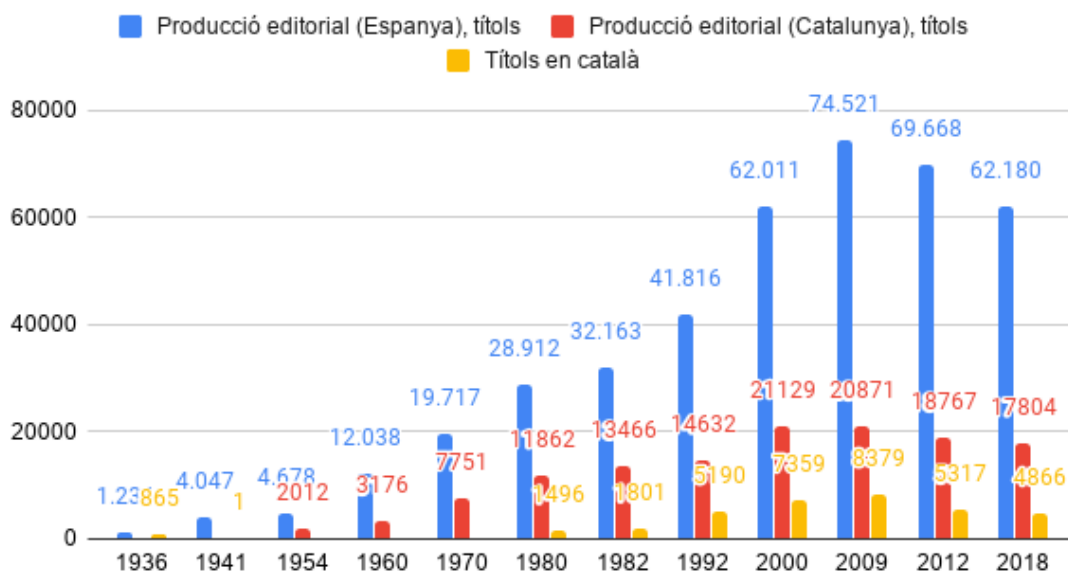
⁷ Llanas, Manuel. *El llibre i l'edició a Catalunya: apunts i esbossos*. Barcelona: Gremi d'Editors de Catalunya, 2001, p. 80.

⁸ *Anuario estadístico de España*. Madrid: Instituto Nacional de Estadística, [1859]-. Disponible en línia a través de la base de dades INEhistoria <<https://www.ine.es/inebaseweb/25687.do>>.

apareix la publicació anual, amb irregularitats, *Llibres en català*⁹ que perdura fins al 1988, a partir de 1985 es publica l'*Anuari estadístic de Catalunya*¹⁰.

Evolució de la producció editorial

Evolució de la producció editorial

3.2. Nivell d'instrucció de la població a Catalunya

No cal dir que la formació elemental de la població ha fet un salt molt gran en els darrers cinquanta anys. Aquest escenari de períodes de bonança econòmica, millora d'oferta editorial, progrés educatiu i foment de la cultura, ha afavorit la formació i creixement de biblioteques particulars.

Dels anys vuitanta del segle XX fins a l'actualitat han passat quatre dècades, en què s'observa una notable producció bibliogràfica i un increment del nivell d'instrucció general de la ciutadania. La taxa d'analfabetisme a Catalunya¹¹ l'any 1981 era d'un 4,15%, xifra que ha minvat durant les darreres dècades.

⁹ *Llibres en català* / [a cura de Maria Ballester]. Barcelona: Associació d'Editors en Llengua Catalana: Gremi d'Editors de Catalunya : INLE, 1967-1988. En el vol. de 1981 l'INLE és substituït pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Servei del Llibre. Continuat per: *Libros españoles en venta. Catalán ... = Llibres espanyols en venda. Català*. 1988-1999.

¹⁰ *Anuari estadístic de Catalunya*. 1985-2010. Disponible en línia:

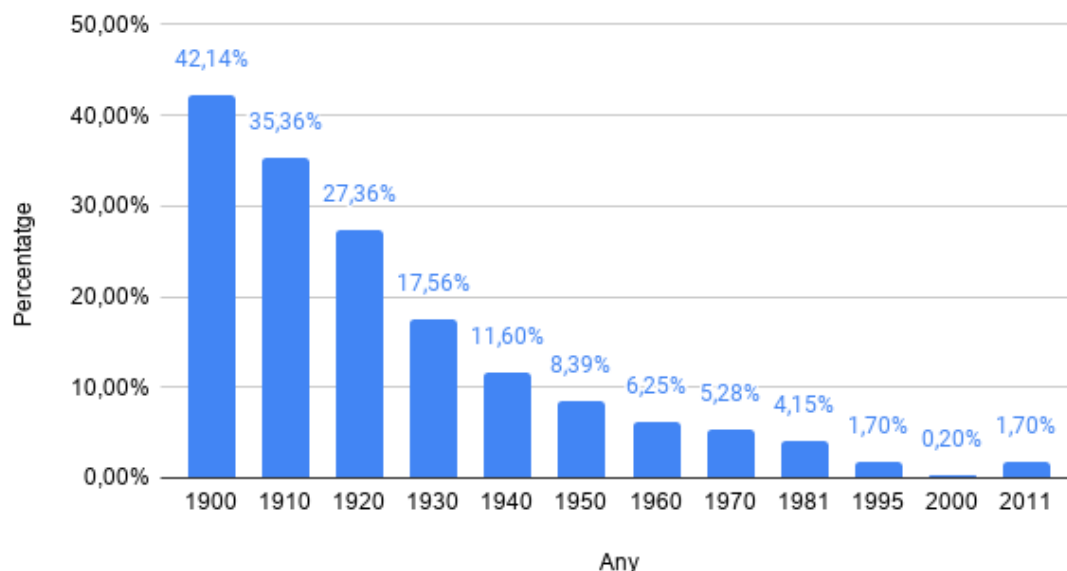
<<https://biblio.idescat.cat/publicacions/Record/17693>>. A partir de 2010 disponible a la base de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya <<https://www.idescat.cat/pub/?id=aec&t=>>>.

¹¹ Per obtenir dades sobre l'analfabetisme podeu consultar l'*Anuari estadístic de Catalunya*. 1985-2010. Disponible en línia <<https://biblio.idescat.cat/publicacions/Record/17693>>. A partir de 2010 disponible a la base de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya; també podeu consultar l'obra de Vilanova Ribas, Mercedes; Moreno Juliá, Xavier. *Atlas de la evolución del analfabetismo en España de 1887 a 1981*. 1992. Disponible en línia:

<<https://sede.educacion.gob.es/publiventa/d/1403/19/0>>, p 211, evolució de la població analfabeta, per autonomies i per trams cronològics.

Taxa analfabetisme a Catalunya

El nivell d'instrucció superior ha augmentat entre la població de Catalunya. L'any 1991 la població amb estudis de tercer grau assolía el 8% (incloent titulacions de grau mitjà o estudis superiors no universitaris)¹²; vint anys més tard, el 2011 la població major de 16 anys amb estudis de tercer grau representa el 16,77%¹³.

Un indicador interessant és el creixement de la plantilla de professorat universitari.¹⁴ L'any 1980 Catalunya comptava amb 5.879 professors universitaris, mentre que l'any 2017 supera els 19.000. Tot i no abordar temes com ara els factors demogràfics, les reformes i altres canvis que han modificat l'estructura universitària, les dades marquen una tendència a l'alça durant les darreres dècades.

¹² *Anuari estadístic de Catalunya*. 1985-2010. Disponible en línia:

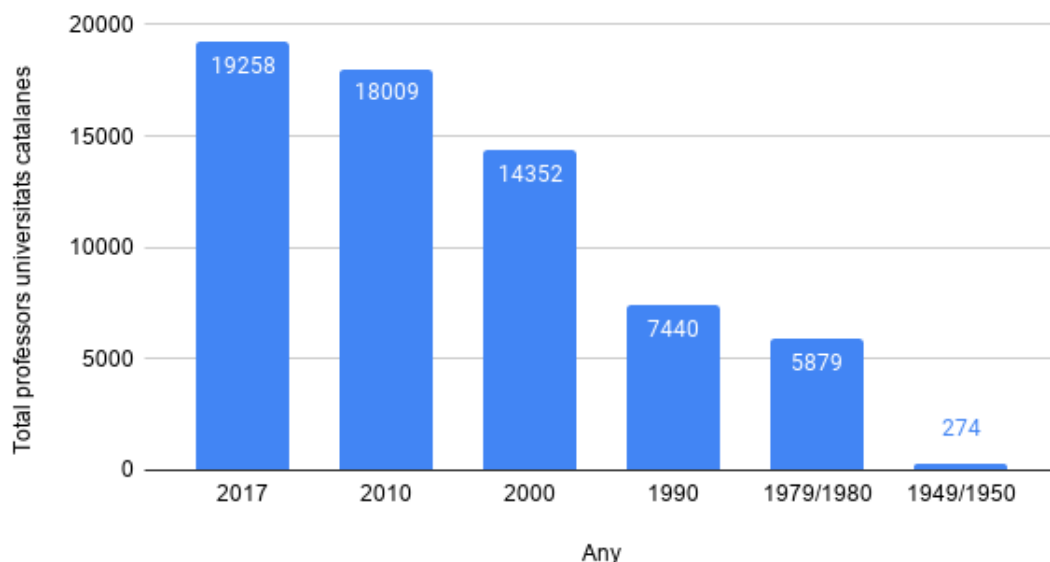
<<https://biblio.idescat.cat/publicacions/Record/17693>>. A partir de 2010 disponible a la base de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya. Dades obtingudes de l'*Anuari* corresponent a l'any 1997, p. 562, 563.

¹³ Dades obtingudes a través de la base Idescat: *Nivell d'instrucció de la població de 16 anys i més*, any 2011. [en línia] <<https://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=765&t=2013>> .

¹⁴ Per obtenir xifres sobre la plantilla de professorat universitari, es poden consultar els volums anuals de l'*Anuari* corresponent, 1984 (punt 14.17 i 14.18), 1990 (punt 14.09), 2000 (punt 14.14). Disponibles en línia: <<https://biblio.idescat.cat/publicacions/Record/17693>>. Per a dates posteriors consulteu la pàgina de l'Idescat <<https://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=734>> Alumnes i professors per nivells educatius, els anys corresponents.

Professors a les universitats catalanes

Font per a les dades de professorat 1980-2017: Dades a partir de l'*Anuari Estadístic de Catalunya* i de la base de dades de l'Institut Català d'Estadística, per a 1949/1950, la font és l'*Anuario estadístico de España*. Per a la població: Idescat. La dada de població de 1980 correspon al cens de 1981.

En relació al percentatge de població amb estudis superiors, les dades de l'Institut Nacional de Estadística (INE) reflecteixen que durant el curs 1949-50¹⁵, Barcelona era l'única ciutat de Catalunya que disposava de centres universitaris i comptava amb una plantilla total de 274 professors i 6.011 alumnes matriculats. Si reculem a primers de segle XX, el nivell d'instrucció universitària havia de ser molt baix, per al curs 1917-1918¹⁶ consten 3.726 alumnes matriculats. Segons el cens de 1910¹⁷ Catalunya tenia una població de 2.084.828 habitants dels quals es podria aventurar que potser al voltant d'un 3%, podria tenir titulació superior, si s'analitza la classificació per professió publicada el 1916¹⁸, basada en el cens de 1910. Els resultats relatius a professions liberals serien només d'1'3%. Aplicant la mateixa norma relativa a l'any 1930 s'observa un lleu progrés.

¹⁵ *Anuario estadístico de España*. Madrid: Instituto Nacional de Estadística, [1859]-. Vegeu dades corresponents al curs 1949-1950. Disponible en línia a través de la base de dades INEhistoria. Dins "Cultura", es pot accedir a "Educación" i obtenir dades de centres, docents i alumnes. <<https://www.ine.es/inebaseweb/treeNavigation.do?tn=166448&tns=165506#165506>>.

¹⁶ *Anuario estadístico de España*. Madrid: Instituto Nacional de Estadística, [1859]-. Vegeu dades corresponents al curs 1917-1918. Disponible en línia a través de la base de dades INEhistoria. Dins "Cultura", es pot accedir a "Instrucción pública" <<https://www.ine.es/inebaseweb/treeNavigation.do?tn=146663&tns=147275#147275>>.

¹⁷ *Anuario estadístico de España*. Madrid: Instituto Nacional de Estadística, [1859]-. Vegeu dades corresponents a l'*Anuario* de 1912. Disponible en línia: <<https://www.ine.es/inebaseweb/treeNavigation.do?tn=29307&tns=29378#29378>>.

¹⁸ *Anuario estadístico de España*. 1916. Població, classificació per professió. Disponible en línia. <<https://www.ine.es/inebaseweb/treeNavigation.do?tn=78311&tns=78249#78249>>.

Actualment i en l'àmbit laboral el nivell d'instrucció educatiu superior és més elevat en les generacions més joves. Les dades de l'INE, recullen el percentatge de la població activa d'Espanya amb nivell educatiu superior per trams d'edat¹⁹, com a exemple les dades de l'any 2011:

- 55-64 anys: 18,5%
- 45-54 anys: 26,5%
- 35-44 anys: 37,5%
- 25-34 anys: 40,5%

4. El context de les col·leccions bibliogràfiques públiques catalanes al segle XXI

D'ençà de la promulgació de la primera llei de biblioteques, l'any 1981, el Sistema Bibliotecari de Catalunya ha experimentat un creixement extraordinari en creació d'equipaments, desenvolupament de col·leccions i oferta de serveis.

El Sistema està integrat per la Biblioteca nacional de Catalunya, el Sistema de Lectura Pública de Catalunya, i les biblioteques universitàries, de centres d'ensenyament i les biblioteques especialitzades²⁰. La missió de cada entitat i la norma reguladora són les bases que fonamenten el desenvolupament de les col·leccions, que inclou també els recursos digitals. Les institucions, tot i els seus àmbits diferenciats, convergeixen i col·laboren en molts aspectes.

En aquest escenari, les ofertes de biblioteques particulars a entitats públiques no assoleixen el mateix objectiu que en èpoques passades. Actualment cada institució ha de valorar i analitzar el seu interès. L'increment dels oferiments, la duplicació de continguts, la inversió de recursos que implica la selecció, gestió, processament i emmagatzematge dels ingressos obliguen a aplicar criteris selectius. D'altra banda, una de les demandes socials rebudes en moltes entitats és la canalització de les biblioteques particulars. Aquesta demanda creix en ressò mediàtic si apareix algun nom reconegut al mercat del llibre d'ocasió, independentment del valor o no dels llibres apareguts²¹. En aquest sentit la sensibilitat social vers el llibre gaudeix de bona salut, tot i que cal difondre millor la tasca dels professionals de les biblioteques a la societat. A tall d'exemple, l'any 1915 Eugeni d'Ors en els criteris relatius a les adquisicions per a les biblioteques populars de la Mancomunitat de Catalunya proposà: "Principi capital en això: una biblioteca no ha d'acceptar donatius sinó en metàl·lic"²². Eugeni d'Ors estableix una diferència entre les biblioteques populars i la biblioteca "general".

4.1. La Biblioteca de Catalunya i la producció bibliogràfica catalana

La legislació vigent²³, obliga la Biblioteca de Catalunya a conservar almenys un exemplar de la producció bibliogràfica catalana o la relacionada amb l'àmbit lingüístic català. S'entén que des de 1982 a través del dipòsit legal s'ha complert l'obligació quant a la

¹⁹ INEbase/Educación. Instituto Nacional de Estadística. [en línia].

< <https://www.ine.es/jaxiT3/Tabla.htm?t=12725>>.

²⁰ Llei 4/1993, de 18 de març, del sistema bibliotecari de Catalunya. A: *Diari oficial de la Generalitat de Catalunya*, núm. 1727 (29/03/1993). Disponible a: <<https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/l/1993/03/18/4>>.

²¹ Geli, Carles. "Ràfols-Casamada, per terra als encants". A: *El País*. (1 Agost 2015). Disponible a: <https://cat.elpais.com/cat/2015/08/01/catalunya/1438462822_960792.html>.

²² Biblioteques populars. A: *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, núm. 2 (1915), p. 126.

Disponible a: <https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1103041>.

²³ Vegeu art. 7, de la Llei 4/1993, de 18 de març, del sistema bibliotecari de Catalunya. A: *Diari oficial de la Generalitat de Catalunya*, núm. 1727 (29/03/1993). Disponible en línia: <<https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/l/1993/03/18/4>>.

producció del país. La llei vol garantir l'actualitat, la recerca i la diversitat temàtica de les col·leccions, quan estableix que la Biblioteca de Catalunya ha de "mantenir, mitjançant les adquisicions pertinents, la condició de centre de consulta i de recerca científica de caràcter universal". Aquest darrer punt ha anat quedant relegat, perquè existeixen equipaments com les biblioteques universitàries i les especialitzades que conserven col·leccions molt específiques i no es considera necessari duplicar esforços. En general, les biblioteques nacionals d'arreu del món posen el focus en la recopilació de la producció bibliogràfica del seu país.

En relació al mandat en matèria de patrimoni bibliogràfic la llei disposa que el nombre d'exemplars a preservar en biblioteques públiques de Catalunya és almenys de dos²⁴, i en l'àmbit del patrimoni bibliogràfic espanyol la consideració és d'almenys tres exemplars²⁵. La llei de patrimoni cultural català²⁶, permet integrar per resolució del Conseller, com a bé cultural, els béns que mostrin singularitat, unitat temàtica o estiguin aplegats per una personalitat rellevant. En relació a la producció bibliogràfica catalana, s'estima que està suficientment representada a la Biblioteca de Catalunya. En relació a l'àmbit lingüístic català, que implica la producció en català arreu, no hi ha la mateixa certesa perquè la recepció d'aquestes publicacions no és tan sistemàtica.

La Biblioteca de Catalunya vetlla constantment per obeir el mandat legal, i des dels anys noranta que ha equilibrat gran part de mancances existents a la col·lecció en relació a la bibliografia catalana. Actualment el nivell de compleció de la col·lecció és força elevat.

4.2. Biblioteques públiques, universitàries, de centres d'ensenyament i especialitzades

Els criteris de selecció dels fons de cada entitat estan relacionats amb la seva missió i objectius. En el cas de les biblioteques públiques, la llei en recull el concepte a l'article 22²⁷: "Es consideren biblioteques públiques les biblioteques que disposen d'un fons general, ofereixen un ampli ventall de serveis informatius de tipus cultural, educatiu, recreatiu i social i són accessibles a tots els ciutadans, tant al conjunt del públic en general com a determinats grups d'usuaris." Els articles 43, 44 i 45²⁸ defineixen les biblioteques universitàries, de centres d'ensenyament no universitari i especialitzades, i fan menció a la recollida de fons bibliogràfics especialitzats. Tot i que la legislació i el marc essencial no han canviat, les biblioteques han hagut d'adaptar-se a nous contextos, formats, diversitat d'audiències, interessos canviants i recursos limitats. La rendibilització de l'espai, dels documents i del seu ús són indicadors necessaris per gestionar les col·leccions. Llevat dels fons amb característiques patrimonials, les col·leccions d'actualitat han de ser avaluades

²⁴ Vegeu art. 20, de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català. A: *Diari oficial de la Generalitat de Catalunya*, núm. 1807 (11/10/1993). Disponible en línia: https://cultura.gencat.cat/web/.content/dgpc/arxius_i_gestio_documental/07_marc_normatiu/static_file/llei_09_1993.pdf.

²⁵ Vegeu art. 50, de la Ley 16/1985, de 25 de junio, del Patrimonio Histórico Español. A: *Boletín Oficial del Estado*, núm. 155 (29 junio 1985). Disponible en línia: <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1985-12534>.

²⁶ Vegeu art. 20(e), de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català. A: *Diari oficial de la Generalitat de Catalunya*, núm. 1807 (11/10/1993). Disponible en línia: https://cultura.gencat.cat/web/.content/dgpc/arxius_i_gestio_documental/07_marc_normatiu/static_file/llei_09_1993.pdf.

²⁷ Llei 4/1993, de 18 de març, del sistema bibliotecari de Catalunya. A: *Diari oficial de la Generalitat de Catalunya*, núm. 1727 (29/03/1993). Disponible en línia: <https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/l/1993/03/18/4>.

²⁸ *Ibidem*.

periòdicament per detectar mancances i documents que han de ser retirats. L'article 37²⁹ recull els serveis de suport a la lectura pública, entre els quals consten l'adquisició de fons, el tractament de fons duplicats i sobrers i redistribució de fons. L'any 2007, es va inaugurar la Central de Préstec i Serveis Especials (CePSE), ubicada en un nou edifici situat a l'Hospitalet de Llobregat que ofereix, entre altres, el servei de tractament i distribució de duplicats a les biblioteques del Sistema de Lectura Pública de Catalunya. La mateixa necessitat de gestionar documents de baix ús de les institucions membres del Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya, entre les quals hi figurava la Biblioteca de Catalunya, va culminar l'any 2008 amb l'obertura del Magatzem cooperatiu Gepa, localitzat a la ciutat de Lleida. Les col·leccions, punt fort de les institucions, s'han construït amb solidesa i rigor al llarg del temps, han consolidat uns criteris de desenvolupament, d'acord amb la seva regulació, i configuren col·leccions coherents i amb entitat pròpia.

5. Polítiques de desenvolupament de col·lecció d'altres biblioteques nacionals

5.1. Biblioteca Nacional d'Espanya (BNE)

La Biblioteca Nacional d'Espanya té publicada a la seva web³⁰ la política de donatius i els classifica en dos apartats, els que són d'interès per a la BNE i els que no ho són. Són d'interès, en el cas de monografia impresa, els que apleguen:

- Obres editades o produïdes a Espanya, que no hagin ingressat per dipòsit legal.
- Obres editades o produïdes a l'estranger, que versin sobre la cultura espanyola i hispanoamericana, que siguin d'autories d'origen espanyol, o bé obres rellevants per a les humanitats i la cultura en general, d'autors o sobre autors de qualsevol època i en qualsevol llengua.

Matisa que no tenen interès en els llibres rebuts o que es rebran a través de dipòsit legal. En relació al que s'edita o produeix a l'estranger es rebutja el que no correspongui a l'enunciat (B) mencionat anteriorment. Tampoc són d'interès exemplars fotocopiats o no originals, autoedicions i concursos de mèrits, capítols de llibres o articles de revistes (separates) que formin part d'originals complets ja existents o en curs de ser a la BNE.

5.2. British Library (BL)

La British Library publica³¹ la política de donacions en relació a la seva col·lecció. Informa de les principals àrees d'interès per a possibles donacions, menciona que cada àrea està sotmesa a criteris molt selectius. A l'apartat d'àrees prioritàries el concepte llibre gairebé no hi figura. El focus d'interès se centra en arxius històrics, manuscrits, arxius de figures públiques rellevants, manuscrits literaris, musicals, mapes..., només alguns enunciats permetrien incloure el llibre, sempre que fos una peça d'importància singular o d'interès per a la recerca. Només es mencionen els llibres d'artista, enquadernacions i altres obres d'artistes britànics i sempre en forma de mostra selectiva.

Ni els llibres corrents ni les biblioteques particulars contemporànies s'esmenten en el document.

La British Library exposa les condicions d'acceptació de donacions. Prèviament s'avisava que es comprovi en el catàleg si el document ja és al fons. També s'indica que no

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ Biblioteca Nacional de España. *Política de Donativo*. ©2019, BNE. [en línia].

<<http://www.bne.es/es/Colecciones/Adquisiciones/Donativo/Politica/>>.

³¹ British Library. "Heritage Acquisition Policy". Dins: *5 Our policies and procedures*. [en línia].

<<https://www.bl.uk/about-us/freedom-of-information/5-our-policies-and-procedures>>.

s'accepten condicions restrictives i contràries a la normativa general aplicada en els documents. S'adverteix que les donacions poden no ser acceptades i s'assessora sobre la informació necessària per fer una proposta de donatiu. En relació al material provinent de Dipòsit Legal només es requereix un exemplar. Per oferir el servei de préstec es compra un segon exemplar, a fi de preservar el de conservació. Els exemplars de préstec s'eliminen quan es considera que han completat el servei. Quant a la política de preservació tenen prioritat els documents que formen part del patrimoni bibliogràfic britànic respecte del de països estrangers.

5.3. Bibliothèque nationale de France (BnF)

La Bibliothèque nationale de France, va actualitzar l'any 2015 la seva *Charte documentaire*³². A través de la pàgina web³³ es comunica que l'acceptació de peces singulars i de valor com ara manuscrits, objectes preciosos o edicions rares no té obstacle, mentre que la de llibres que poden haver arribat per dipòsit legal és força complexa. El personal tècnic realitza les tasques de verificació i avaluació de duplicats de cada oferiment i valora el seu ingrés en funció de les col·leccions existents i quan és el cas, s'orienta cap a biblioteques més idònies.

Dins la *Charte documentaire* es descriuen els principis de la col·lecció basats en criteris com:

- L'enciclopedisme, oferir accés a tots els camps documentals i a la informació científica i tècnica.
- França i el domini francès, concepte fonamental de la bibliografia nacional.
- Obertura universal, la BnF és oberta a la literatura, les llengües i les cultures, tot i que el patrimoni francès sigui la seva prioritat.
- Dimensió temporal, donar cobertura àmplia al coneixement produït en totes les èpoques.
- Servir a públics diversos. La BnF busca obrir-se més enllà del públic acadèmic i de recerca i adquireix també documents adreçats al públic general.
- Complementarietat amb altres centres de l'entorn bibliogràfic.
- La transició cap a la digitalització.

5.4. National Library of Scotland (NLS)

La Biblioteca Nacional d'Escòcia estableix entre les prioritats estratègiques la salvaguarda de la memòria produïda a Escòcia per a les generacions presents i futures. En aquest sentit la política de desenvolupament de la col·lecció³⁴ pren rellevància i s'enfoca cap a l'ingrés del patrimoni bibliogràfic escocès, a més d'oferir una col·lecció àmplia i de caràcter internacional orientada a la investigació. La Biblioteca col·labora amb altres entitats i per tant, no aplega de forma exhaustiva tots els formats ni temàtiques. És

³² Bibliothèque nationale de France. *Charte documentaire: politique d'enrichissement des collections*. 2015. [en línia]. Versió integral: <<https://www.bnf.fr/sites/default/files/2018-11/Charte%20documentaire%202015.%20Version%20int%C3%A9grale.pdf>>; Versió sintètica <https://www.bnf.fr/sites/default/files/2018-11/charte_doc_synthetique.pdf>.

³³ Bibliothèque nationale de France. *Donner à la bibliothèque*. [en línia]. <<https://www.bnf.fr/fr/donner-la-bibliotheque-nationale-de-france>>.

³⁴ National Library of Scotland. *Collection Development Policy: collecting to support research, learning and inspiration*. 2017. [en línia]. <<https://www.nls.uk/media/1599043/2017-collection-development-policy.pdf>>.

receptora del dipòsit legal i dedica les adquisicions a completar aquelles obres que no rebria per aquesta via, però que formen part del patrimoni escocès o completen col·leccions de la Biblioteca. Prioritza la modalitat d'ingrés per donació contra altres vies de dipòsit temporal, per exemple. Entre les seves preferències també destaca que no adquireixen materials duplicats, i reserven l'opció d'ingressar duplicats només per a casos molt rellevants. Les decisions d'ingressar una biblioteca les pren l'equip directiu, a partir d'un informe on consten, entre altres factors, el volum, el percentatge de duplicats, l'estat físic, o l'ús potencial de la col·lecció. A nivell més ampli l'Scottish Confederation of University & Research Libraries (SCURL) estableix una política de col·leccions de les biblioteques escoceses³⁵ en la qual també participa la Biblioteca Nacional d'Escòcia. A la biblioteca també s'ingressen arxius, manuscrits i materials sonors i audiovisuals de rellevància per Escòcia, treball dut a terme en col·laboració amb els arxius escocesos.

5.5. Library of Congress (LC)

La Biblioteca del Congrés d'Estats Units té més de 160 milions de volums, en més de 450 llengües. La seva política³⁶ estableix com a prioritat adquirir tots els materials que siguin necessaris per satisfer les demandes informatives del Congrés i el Govern Federal així com obtenir tots aquells materials que reflecteixin la vida i la història dels Estats Units. En relació a la selecció de materials publicats s'assenyala l'interès en adquirir els que són de recerca i rellevància per als Estats Units. En altres formats es dona preferència a tot el que estigui relacionat amb la cultura americana i es procura tenir un mostreig de les obres d'altres països; sempre ajustant-ho als recursos disponibles. La política de col·lecció està detallada per les diferents matèries d'interès i s'especifiquen les línies d'actuació per a cada conjunt temàtic. Per exemple, en el cas de la literatura els criteris de selecció es basen en: llengua, literatura americana, literatura estrangera, primeres edicions, edicions divulgatives en rústega. Es tracta d'uns procediments molt complets.

Com es pot observar, la majoria de biblioteques nacionals disposen d'una política de desenvolupament de la col·lecció que especifica els criteris generals d'ingrés de fons basada en la seva missió. Aquest document és útil per als professionals de l'entitat i també per als ciutadans ja que els permet conèixer les línies d'ampliació de les col·leccions. En general, seguint la seva missió, s'orienten cap a la recopilació de la producció bibliogràfica del país, creix l'interès pels arxius dels escriptors o de les personalitats notòries de la cultura del seu territori, més que per les biblioteques particulars.

6. Recursos necessaris per al procés dels fons

La gestió de nous ingressos de llibres implica disposar de determinats recursos per poder fer el procés dels nous exemplars, en el cas de la Biblioteca de Catalunya, es descriuen a continuació de forma sumària:

- Espai físic: espai suficient per poder acollir les caixes de materials i fer les primeres tasques d'instal·lació i comprovació prèvies abans d'ingressar o desestimar un exemplar; espai físic suficient per incorporar els exemplars al fons de forma definitiva.

³⁵ *Scottish Collections Policy*. SCURL Collaborative Collection Management Group. 2019. [en línia]. <<https://www.scurl.ac.uk/projects>>.

³⁶ Library of Congress. *Introduction to Collections Policy Statements*. [en línia]: <<https://www.loc.gov/acq/devpol/cps.html>>.

- Recursos humans: Calen professionals especialitzats per conduir les diferents etapes d'un ingrés. Des de la primera avaluació de l'adequació de l'ingrés, gestió logística de recollida, comprovació d'exemplars, catalogació, organització d'espais de dipòsit, col·locació i etiquetatge, entre altres. També es necessiten professionals per vehicular els exemplars que són rebutjats (peces incompletes, en mal estat de conservació, triplicats...) i els que podrien ser canalitzats cap a altres entitats perquè es troben en bon estat físic.
- Recursos materials: Material fungible, equipaments per a la manipulació, així com programari i maquinari específic.

Totes aquestes gestions tenen un cost econòmic. De cara a tenir algunes dades, la catalogació de nous exemplars requereix una inversió d'una hora per registre (segons el nivell aplicat de catalogació) i la gestió i incorporació de segones còpies exigeix al voltant d'una hora de treball per cada deu unitats. A més cal sumar-hi els costos de manteniment i conservació permanent de tots els fons ingressats. Els llibres desestimats també impliquen despeses de gestió, transport o destrucció. Per tant, cal avaluar amb cura l'ingrés de fons per assegurar la bona gestió dels recursos públics.

Les biblioteques públiques, universitàries i especialitzades han de tenir col·leccions que responguin a la seva missió i objectius, basades en uns criteris de selecció, avaluació i ús. En aquest sentit des de principis dels 2000 que han anat documentant la seva política de desenvolupament de la col·lecció, per disposar de criteris homogenis a les biblioteques, informar els usuaris i disposar d'un marc que faciliti la col·laboració entre institucions.

7. Biblioteques particulars ingressades a la Biblioteca de Catalunya

La Biblioteca de Catalunya conserva més de 150 conjunts bibliogràfics que poden ser complets o una selecció. En els darrers anys ha rebut nombrosos donatius. De l'anàlisi de quatre fons que sumen uns 11.225 volums, un cop processats, s'observa que la xifra d'exemplars desestimats és d'un promig d'un 35%, en una forquilla del 28% al 39%; mentre que els nous exemplars representen un 44%, en una forquilla del 27% al 59%. D'entre els exemplars ingressats no tots corresponen a bibliografia catalana, però s'ha valorat la compleció d'altres temàtiques. Respecte de la bibliografia catalana, missió fonamental de la Biblioteca de Catalunya, les ofertes rebudes de biblioteques particulars situen a través dels mostreigs previs un percentatge potencial d'interès al voltant d'un 30% del conjunt. Una vegada fet el triatge, s'ingressarà un segon exemplar de bibliografia catalana, o peces que contenen alguna característica especial, i també es desestimarà al voltant d'una quarta part.

Les anàlisis apunten que cada vegada més el triatge d'exemplars d'interès és més costós, sobretot en temàtiques humanístiques, força ben representades a la Biblioteca de Catalunya. Per aquest motiu, en alguns casos s'ha optat per recollir només una selecció representativa d'una biblioteca particular, en comptes de tot el conjunt. Aquesta opció, més assolible per a la BC, no sempre pot satisfer als donants. Sovint la demanda és la canalització de tota la biblioteca cap a altres entitats, si escau. Són peticions complexes ja que les biblioteques i institucions solen tenir criteris de selecció de fons establerts i les labors de selecció i processament exigeixen uns recursos complementaris a l'activitat habitual que no sempre són assumibles.

Des del punt de vista patrimonial, és important poder seleccionar els exemplars, i recuperar còpies en molt bon estat, fins i tot per fer labors de substitució, tasca que implica un treball extraordinari i no és compatible amb els recursos existents.

8. Una aproximació a les biblioteques particulars actuals: mostreig d'una enquesta

La Biblioteca de Catalunya, entre altres accions, promou conjuntament amb la Institució de les Lletres Catalanes, la preservació del patrimoni literari, format generalment per la documentació generada per un escriptor/a, documents provinents d'altri i la biblioteca que l'acompanya, formada en general per llibres, revistes i també separates. La Biblioteca de Catalunya també és receptora de fons i biblioteques de l'entorn humanístic, principalment, i també de fons de col·leccionistes o de bibliòfils.

Per obtenir dades sobre volum aproximat, cronologia, temàtiques, ús i intencions futures s'ha preparat una enquesta que s'ha tramès a l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, a l'Associació de Bibliòfils de Barcelona, i a alguns usuaris habituals de la Biblioteca de Catalunya de l'entorn acadèmic. En total s'han recopilat 200 respostes a les 12 preguntes plantejades i s'han analitzat els resultats.

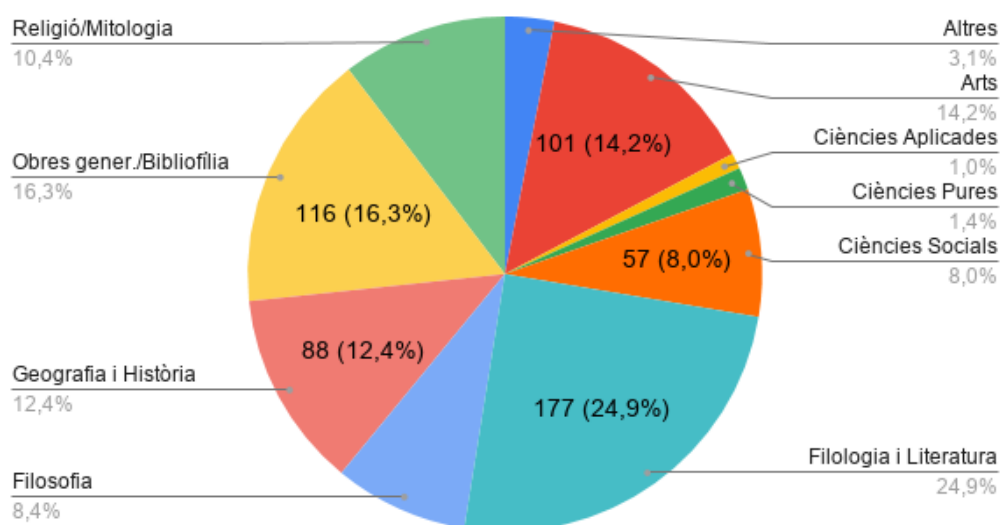
8.1. Sobre el perfil de l'enquestat

El 57% dels enquestats prové de l'àmbit literari, el 30,5% de l'àmbit acadèmic, un 4,5% de l'àmbit col·leccionista i bibliòfil, han quedat classificats a "altres" un 8%. Es constaten casos, amb la triple condició (escriptor, acadèmic i col·leccionista o bibliòfil), i també amb una doble condició.

Més del 90% de les persones que han respost l'enquesta són majors de 40 anys. Predominen les persones d'entre 40 i 60 anys d'edat (48%), segueixen les de més de 60 anys (46%) i només un 6% dels enquestats són menors de 40 anys.

En relació a les temàtiques predominen les biblioteques constituïdes per llibres de temàtiques d'humanitats en tots els seus àmbits i especificacions per sobre de les ciències pures i naturals que tenen una presència menor. La filologia i la literatura és la temàtica més present en el total de les enquestes. A grans trets i agrupant segons la Classificació Decimal Universal (CDU) s'ha elaborat aquest gràfic:

3. Temàtiques principals (CDU)

S'ha respectat l'apartat "altres" per a totes aquelles especificacions concretes que han aportat els enquestats sobre les seves col·leccions (còmics o llibre infantil, per exemple).

En relació a l'origen de la biblioteca acostuma a ser la formada pel propi enquestat/da en un 68% de les respostes.

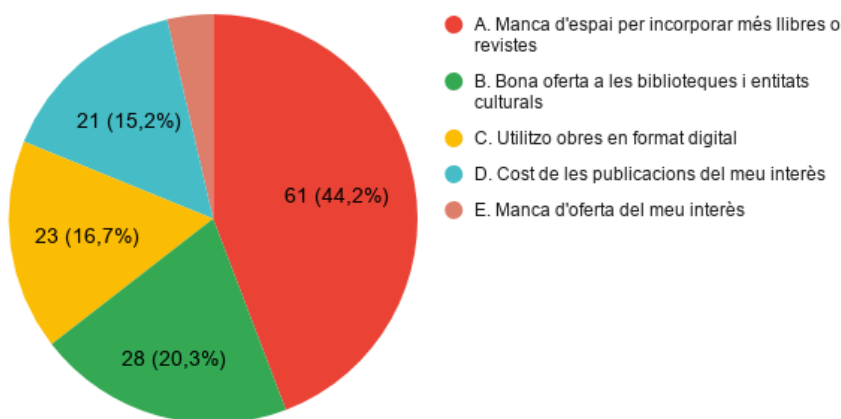
8.2. Sobre la col·lecció:

La data de les publicacions correspon en un 63,8% al segle XX i fins a l'actualitat, un 25,5% a publicacions des de 1975 fins ara. I només un 10,7% de les respostes (21 concretament) constaten publicacions de data anterior al segle XX.

La funció de la biblioteca està relacionada amb l'activitat professional i també és fruit dels interessos personals en un 71,5% de les respostes.

Quant a l'ús es constata un ús freqüent en general (un 80%), sent els menors de 40 anys els qui responen que en fan un ús més freqüent (83%). Quant a l'actualització, un 51,5% actualitza la biblioteca amb freqüència, un 34% de tant en tant i un 14,5% l'actualitza poc. A la pregunta sobre els motius de no actualització, s'han recollit 83 respostes entre simples i múltiples que es reflecteixen en aquesta gràfica:

10. Si actualitzes poc la biblioteca, especifica els motius (pots seleccionar més d'una opció). 83 respostes simples o múltiples

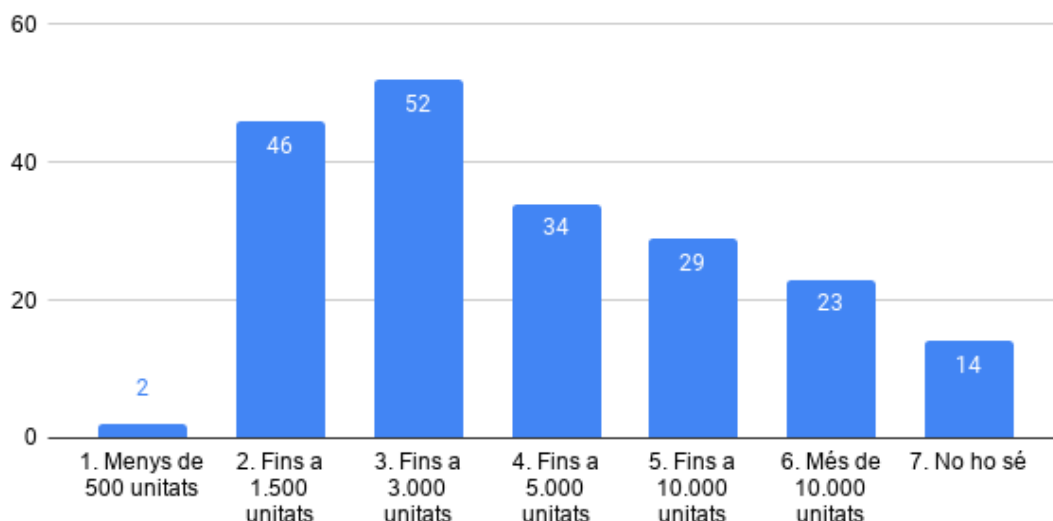
La manca d'espai és la raó principal que obliga a fer selecció dels llibres que es voldrien incorporar. La bona oferta dels fons de les biblioteques i entitats culturals també influeix en l'actualització de la biblioteca personal, i finalment l'ús d'obres en format digital i el cost de les publicacions són també causes que obliguen a meditar la selecció. La manca d'oferta del propi interès és el motiu que menys respostes ha obtingut.

A l'hora de triar els llibres i les revistes, un 75% opta per la selecció per contra de l'exhaustivitat.

En relació al volum dels llibres conservats per les 200 persones enquestades s'aproximaria al milió d'exemplars. El promig general de volum de fons rondaria els 5000 exemplars per biblioteca.

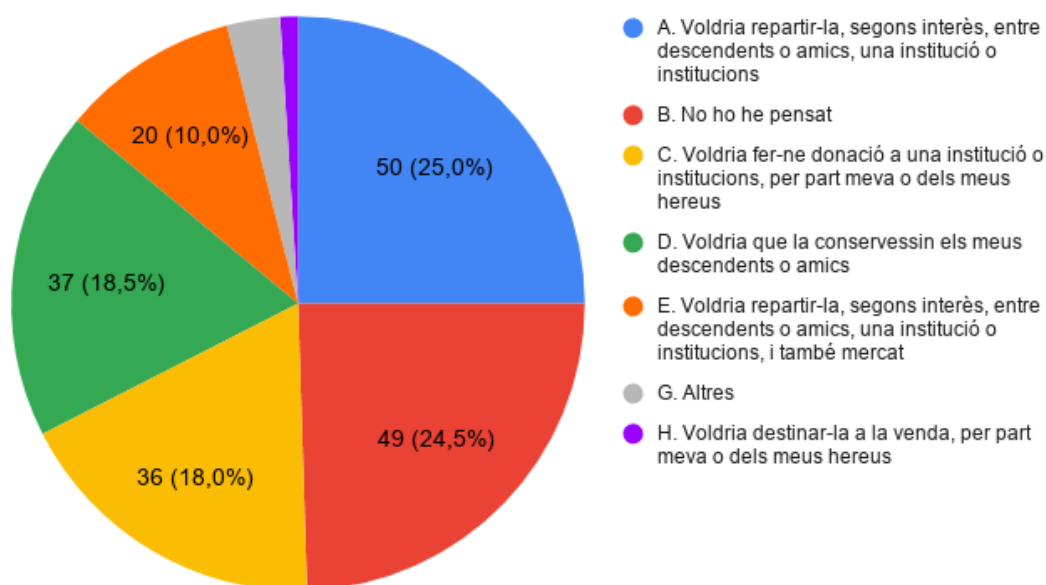

6. Volum: 200 de la biblioteca respostes (aprox. 1.000.000 unitats en total)

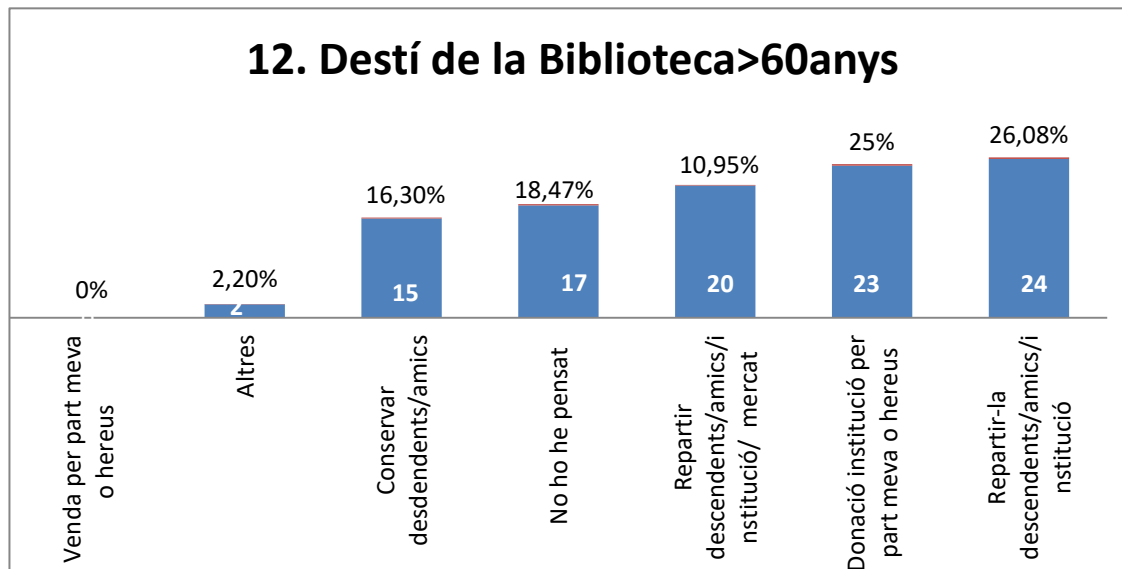
En relació a les intencions del futur de la biblioteca s'observa una clara intenció de donació, en general, ja sigui a familiars, amics o entitats, més que l'opció exclusiva de venda, que només ha estat seleccionada per dues persones enquestades. L'enquesta ha recollit 41 comentaris generals, que transmeten l'interès en els llibres i la cultura, i també les preocupacions sobre el futur de la biblioteca, ja que està à vinculada a la trajectòria professional i personal dels enquestats.

12. Sobre el futur de la biblioteca

En relació a la franja d'edat de persones majors de 60 anys, les respostes han estat les següents:

Els resultats globals, que només són una aproximació al panorama de les biblioteques de l'entorn literari i acadèmic català, dibuixen un perfil major de 40 anys, de l'entorn literari i acadèmic principalment, que ha anat formant la seva biblioteca, d'un volum mitjà de vora 5.000 unitats. Aplega obres del segle XX i XXI, en les quals destaquen com a temàtiques principals la filologia i la literatura. Selecciona els continguts i els actualitza amb freqüència. En relació al destí, un 18,5% diu de llegar-la als seus descendents o amics; també un 18% voldria fer-ne donació a una institució, la resta d'opcions es basen en distribucions entre familiars, amics, institucions o mercat, en funció dels interessos dels documents; molt pocs han optat únicament per la venda. Gairebé més de la meitat de les respostes (53%) escullen la donació total o parcial de les biblioteques a institucions o entitats. Si es té en compte el volum mitjà de les biblioteques es tracta de xifres importants. També cal tenir en compte que vora un 25% respon que no ha pensat en el futur de la biblioteca.

9. Algunes consideracions

El creixement econòmic i cultural esdevingut des dels anys seixanta del segle XX han afavorit la creació de biblioteques particulars d'obres editades durant les darreres dècades. Les dades de l'enquesta sobre biblioteques particulars donen informació aproximada sobre volum, temàtiques, interessos i voluntat dels posseïdors. Es tracta de dades de gran importància de cara al futur. Com s'ha comentat, la demanda social de respostes pràctiques que ajudin a canalitzar les donacions de biblioteques augmenta i la pressió cap a les entitats també. Els ciutadans quan han de resoldre el destí total o parcial de la biblioteca dels seus antecessors perceben les institucions públiques, especialment les biblioteques, com el millor espai per als seus fons. Els descendents no sempre poden fer-se càrrec de biblioteques heretades, entre altres factors per la manca d'espai. L'escenari ideal seria que es poguessin canalitzar les diferents ofertes, escollir els exemplars, entre les entitats susceptibles de tenir-hi interès segons cada conjunt, però el volum d'ofertes i els recursos existents en l'àmbit bibliotecari no ho permeten. En el cas de les biblioteques nacionals, s'han aportat exemples d'institucions que apliquen criteris molts selectius en relació a l'ingrés de llibres corrents.

La legislació de patrimoni bibliogràfic, només preveu que les biblioteques particulars esdevinguin objecte de protecció un cop integrades al catàleg de béns culturals, tasca complexa i reservada per a casos extraordinàriament rellevants. I d'acord amb la norma només els fons de la Biblioteca de Catalunya i els fons de caràcter patrimonial són objecte de preservació permanent, no les edicions contemporànies existents en múltiples exemplars conservades en biblioteques de diversa tipologia.

La Biblioteca de Catalunya esmerça recursos en les tasques de selecció i processament i per aquesta raó cal aplicar directrius selectives. Els criteris de tria es basen en la compleció de la bibliografia catalana o col·leccions específiques de la Biblioteca, l'estat físic de les peces i la seva història (marques d'antics posseïdors, signatures, dedicatòries...). En alguns exemples de donacions rebudes, s'ha elaborat la relació del contingut de la biblioteca, és a dir, una llista exhaustiva del contingut sense conservar físicament tots els exemplars, sinó únicament els escollits per incorporar a la col·lecció. La relació dels llibres d'una persona de l'àmbit cultural o científic té interès ja que la biblioteca sovint sol ser una part d'un fons, vinculada a l'arxiu personal, a l'obra de creació o als objectes que l'acompanyen. En aquest sentit, és una font d'informació que completa el seu estudi. La realització i elaboració d'aquests llistats és una tasca que requereix recursos i obliga a ser selectiu. Una altra opció, que permet la tecnologia actual, seria fer un reportatge en 3D de la biblioteca particular, de manera que es conservaria un testimoni visual molt afinat de com eren la biblioteca i el seu contingut. Un sistema ràpid i efectiu però que implica el repte de garantir la conservació permanent d'aquests fitxers. Totes aquestes opcions podrien ser acompanyades d'un conjunt de mostra conservat físicament.

Les ofertes de particulars han incrementat la col·laboració entre biblioteques, equipaments culturals, centres educatius o entitats socials a fi de trobar el destí més idoni d'una biblioteca o de diferents parts, amb el compromís d'informar de la procedència dels exemplars perquè siguin recuperables a través dels catàlegs. També cal dir, que les propostes no sempre poden plaure totalment als donants, en general, vinculats emocionalment a la biblioteca que ofereixen. Des del punt de vista de la Biblioteca de Catalunya és important poder avaluar cada biblioteca i fer propostes d'actuació d'acord amb l'interès públic i cultural. Cal tenir també present que les regulacions establertes als centres de dipòsit de documents de baix ús preveuen la conservació d'un exemplar dels fons acumulats per diverses entitats, a fi de gestionar millor els espais i evitar duplicitats. En relació a aquest aspecte, caldria poder escollir i conservar el millor, és a dir, el més complet, en millor estat físic, amb una història singular, amb marques d'antics posseïdors, etc., tasca no contemplada pels recursos que requereix.

En resum, les biblioteques particulars contemporànies tenen un percentatge molt baix de novetat respecte les col·leccions públiques. Tot i així, cal poder valorar l'interès de cada cas per analitzar si cal aconsellar fer una selecció, un llistat, un reportatge o altres opcions que es puguin desenvolupar en el futur, ja que dur a terme una gestió exhaustiva no és possible ni tampoc és eficient per a les entitats públiques.

REFERÈNCIES

Altarriba, Núria, Losantos, Marga. "Directrius per a una política de lliure accés de la Biblioteca de Catalunya". A: *11es Jornades Catalanes d'Informació i Documentació : Barcelona. 22 i 23 de Maig 2008* [en línia].
<http://www.cobdc.org/jornades/11JCD/actes11jcid/comunicacions/pag_111.pdf>.

Anuario estadístico de España. Madrid: Instituto Nacional de Estadística, [1859]-. Disponible també en línia a través de la base de dades INEhistoria
<<https://www.ine.es/inebaseweb/25687.do>>.

Biblioteca Nacional de España. *Política de Donativo*. ©2019, BNE. [en línia].
<<http://www.bne.es/es/Colecciones/Adquisiciones/Donativo/Politica/>>.

Biblioteques populars. A: *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, núm. 2 (1915), p. 126. Disponible en línia. <https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1103041>.

Bibliothèque nationale de France. *Charte documentaire: politique d'enrichissement des collections*. 2015. [en línia]. Versió integral: <<https://www.bnf.fr/sites/default/files/2018-11/Charte%20documentaire%202015.%20Version%20int%C3%A9grale.pdf>>; Versió sintètica <https://www.bnf.fr/sites/default/files/2018-11/charte_doc_synthetique.pdf>.

Bibliothèque nationale de France. *Donner à la bibliothèque*. [en línia].
<<https://www.bnf.fr/fr/donner-la-bibliotheque-nationale-de-france>>.

Bravo Jiménez, Pedro A. "La política de col·lecció a la Xarxa de Biblioteques de l'Hospitalet de Llobregat" A: *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, núm. 30 (juny 2013). [en línia]. <<http://bid.ub.edu/30/bravo.htm>>.

British Library. "Heritage Acquisition Policy". *Dins: 5 Our policies and procedures*. [en línia]. <<https://www.bl.uk/about-us/freedom-of-information/5-our-policies-and-procedures>>.

Cano Vers, Marta; Cantí Marrugat, Montserrat. "Documents de política de desenvolupament de la col·lecció en la Xarxa de Biblioteques Municipals de Barcelona". A: *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, núm. 30 (juny 2013). [en línia]. <<http://bid.ub.edu/30/cano.htm>>.

Directrius IFLA/Unesco per al desenvolupament del servei de biblioteques públiques. Barcelona: Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya, juny 2002. Disponible en línia. <<https://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/archive/the-public-library-service/pg01-ca.pdf>>.

Fernández Moya, María. "La formación de una industria competitiva a nivel internacional: el sector internacional español: 1950-2015". A: *XII Congreso de la Asociación Española de la Historia Económica : Salamanca, 6-9 de septiembre de 2017*. [en línia].
<<https://www.aehe.es/wp-content/uploads/2016/01/FERNANDEZ-MOYA.pdf>>.

García Ejarque, Luis. *Diccionario del archivero-bibliotecario*. Gijón: Ediciones Trea, 2000.

Geli, Carles. "Ràfols-Casamada, per terra als encants". A: *El País*. (1 Agost 2015).
Disponible en línia:
<https://cat.elpais.com/cat/2015/08/01/catalunya/1438462822_960792.html>.

Ley 16/1985, de 25 de junio, del Patrimonio Histórico Español. A: *Boletín Oficial del Estado*, núm. 155 (29 junio 1985). Disponible en línia:
<<https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1985-12534>>.

Library of Congress. *Introduction to Collections Policy Statements* [en línia].
<<https://www.loc.gov/acq/devpol/cps.html>>.

Llanas, Manuel. *L'edició a Catalunya: el segle XX (fins a 1939)*. Barcelona: Gremi d'Editors de Catalunya, 2005.

Llanas, Manuel. *L'edició a Catalunya: el segle XX (1939-1975)*. Barcelona: Gremi d'Editors de Catalunya, 2006.

Llanas, Manuel. *L'edició a Catalunya: el segle XX (els darrers trenta anys)*. Barcelona: Gremi d'Editors de Catalunya, 2006.

Llei 4/1993, de 18 de març, del sistema bibliotecari de Catalunya. A: *Diari oficial de la Generalitat de Catalunya*, núm. 1727 (29/03/1993). Disponible en línia:
<<https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/l/1993/03/18/4>>.

Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català. A: *Diari oficial de la Generalitat de Catalunya*, núm. 1807 (11/10/1993). Disponible en línia:
<https://cultura.gencat.cat/web/.content/dgpc/arxius_i_gestio_documental/07_marc_norm_atiu/static_file/llei_09_1993.pdf>.

Llista d'encapçalaments de matèria en català. Biblioteca de Catalunya. © 2009.
Disponible en línia: <http://www.bnc.cat/lemac/registres/fitxa/7776/1/595/11890>. [Consulta: 20 desembre 2019].

Llobet Domènech, Jordi. "Els fons de la biblioteca: perspectives i horitzons" A: *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, núm. 27 (desembre 2011). [en línia]
<<http://bid.ub.edu/27/llobet1.htm>>.

Martínez de Sousa, José. *Diccionario de bibliología y ciencias afines*. 3ª ed., muy aumentada. Gijón: Ediciones Trea, S.L., 2004.

National Library of Scotland. *Collection Development Policy: collecting to support research, learning and inspiration*. 2017. Disponible en línia:
<<https://www.nls.uk/media/1599043/2017-collection-development-policy.pdf>>.

Pérez Salmerón, Glòria. "Política de desenvolupament de la col·lecció: on comença i on acaba?" A: *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, núm. 30 (juny 2013). [en línia]. <<http://bid.ub.edu/27/llobet1.htm>>.

**SEMINARI
D'EXPERIÈNCIES '20
EL FUTUR ÉS NOSTRE**

Scottish Collections Policy. SCURL Collaborative Collection Management Group. 2019.
[en línia]. <<https://www.scurl.ac.uk/projects>>.

Vilanova Ribas, Mercedes; Moreno Juliá, Xavier. *Atlas de la evolución del analfabetismo en España de 1887 a 1981*. 1992. Disponible en línia:
<<https://sede.educacion.gob.es/publiventa/d/1403/19/0>>. P. 211, evolució de la població analfabeta, per autonomies i per trams cronològics.

Annex – Model d'enquesta – Relació de preguntes

1. Perfil del propietari
 - Acadèmic / Universitari
 - Literari (escriptor)
 - Col·leccionista / Bibliòfil
 - Altres
2. Edat del propietari
 - Fins a 40 anys
 - Més de 40 i fins a 60 anys
 - Més de 60 anys
3. Temàtica o temàtiques principals (pots seleccionar més d'una opció)
 - Filologia. Literatura (Especifiqueu a "altres" si predomina la catalana, hispànica...)
 - Geografia. Història (Especifiqueu a "altres" si predomina l'àmbit català, hispànic...)
 - Art (Arquitectura, Pintura, Escultura, Cinema, Música, Teatre...)
 - Bibliofília i edicions de bibliofil
 - Obres generals (enciclopèdies, diccionaris...)
 - Filosofia
 - Religió
 - Mitologia
 - Ciències socials (Política, Economia, Dret...)
 - Ciències aplicades (Medicina...)
 - Altres
4. Origen (pots seleccionar més d'una opció)
 - Principalment conté llibres i revistes que he seleccionat personalment
 - Una part prové dels meus avantpassats o integra materials de membres de la unitat familiar
 - Una part, prové de publicacions que rebo per cortesia
 - Altres
5. Cronologia de les publicacions
 - Conté publicacions des del darrer quart del segle XX i fins ara, principalment
 - Conté publicacions del segle XX i fins ara, principalment
 - Una part important és publicada anteriorment al segle XX
 - Altres...
6. Volum de la biblioteca (en un prestatge de 80 cm es calcula un promig de 40 unitats, en un de 90 cm un promig de 45). També podeu anotar el nombre de prestatges i la mida o si fos el cas, el nombre de caixes o altres contenidors al camp "Altres".
 - Fins a 1.500 unitats
 - Fins a 3.000 unitats
 - Fins a 5.000 unitats
 - Fins a 10.000 unitats
 - Més de 10.000 unitats
 - No ho sé, no ho he comptat mai
 - Altres

7. Funció de la biblioteca
 - Principalment està relacionada amb la meva activitat professional
 - Principalment és fruit dels meus interessos personals. Té poca relació amb la meva activitat professional
 - Una part està relacionada amb la meva activitat professional i l'altra és fruit dels meus interessos personals
 - Altres

8. Ús de la biblioteca
 - La utilitzo amb freqüència (per fer consultes, gaudi personal...)
 - La utilitzo de tant en tant. Els recursos digitals em solucionen moltes consultes
 - La faig servir molt poc

9. Actualització
 - Actualitzo la biblioteca amb freqüència
 - Actualitzo la biblioteca de tant en tant
 - Actualitzo la biblioteca poc

10. Si actualitzes poc la biblioteca, especifica els motius (pots seleccionar més d'una opció)
 - Manca d'espai per incorporar més llibres o revistes
 - Manca d'oferta del meu interès
 - Utilitzo obres en format digital
 - Cost de les publicacions del meu interès
 - Bona oferta a les biblioteques i entitats culturals
 - Altres

11. Sobre la tria de llibres i revistes
 - Sóc selectiu a l'hora d'ampliar el fons i no ho reuneixo tot
 - Procuro ser al màxim exhaustiu possible en la meva temàtica d'interès
 - Altres

12. Sobre el futur de la biblioteca
 - Voldria que la conservessin els meus descendents o amics
 - Voldria destinar-la a la venda, per part meva o dels meus hereus
 - Voldria fer-ne donació a una institució o institucions, per part meva o dels meus hereus
 - Voldria repartir-la, segons interès, entre descendents o amics, una institució o institucions
 - Voldria repartir-la, segons interès, entre descendents o amics, una institució o institucions, i també mercat
 - No ho he pensat
 - Altres

Comentaris